

ДІЛО

<p>Виходить що - дні рано.</p> <p>РЕДАКЦІЯ І Адміністрація: Ринок ч. 16.</p> <p>ЕКСПЕДИЦІЯ: бул. Руська, ч. 1.</p> <p>Число телефону 261.</p> <p>Рукописів редакція не зберігає.</p>	<p>Передплата в Австро-Угорщині:</p> <p>місячно 2-40 К. чвертьрічно 7- піврічно 14- піврічно 28-</p> <p>за границею:</p> <p>піврічно 20- К. піврічно 40-</p> <p>у Львові:</p> <p>місячно 2- К. чвертьрічно 6- піврічно 12- піврічно 24-</p> <p>За зміну адреси платять ся 50 с.</p>	<p>Ціна одного примірника у Львові</p> <p>6 СОТИКІВ.</p> <p>В краю і державі</p> <p>8 сот.</p> <p>На ванятих територіях</p> <p>Росії</p> <p>5 коп.</p>
--	--	--

Видає: Видавнича Спілка „Діло“.

Начальний редактор: Василь Панейко.

Львів, 9. січня 1916.

Кермуючі фінансові круги Австро-Угорщини й Німеччини стали в останніх часах перед небувало важкою задачею: як спити дальший занепад вартости коронової й маркової валюти. Задача сі небувало важка, а властиво навіть неможливо вповні вдоволяючо її розв'язати. Бо хоч як воно дивно, то таки се правда, що наука доси не має загально признаної і всім вимогам відповідаючої теорії гроша. Є дуже складна грошева і кредитова господарка, є ряд правил, якими нотові банки кермують ся в своїй діяльності, є кілька старих і нових теорій фінансово-економічних, але все те доси не знайшло точного наукового опису, усистемізованя і угрунтованя. Знаємо прим, що коли в країні є багато анальфаетів, то запобігти сьому може доцільне закладане народних шкіл; але тільки дуже мало знаємо що належить робити, коли наші корони на світовім торзі падають і падають, а швайцарські франки, голянські фльорени і данські корони у вартости ростуть і ростуть.

Власне нині ми в такім положеню. Читачі може ще пригадують собі нашу звістку зперед кількох днів, що курс виміни корон на франки при пересилці з Австрії до Швайцарії установлено такий: 144 корон за 100 франків. Тому несповна два роки платило ся за 100 франків небогато більше над 90 корон, а нині платять ся вже коло півтора сотки корон. Се знак, що наші гроші надзвичайно подешевіли, а швайцарські подорожіли.

Яка сього причина?

Одної причини, яка вповні вяснювала би ціле те явище, ніхто не вміє подати. Подають їх кілька, а як найважнійшу означають отсю:

В мирних часах відбуваєть ся між Ав-

стро-Угорщиною і Швайцарією товаровий оборот. Вивозимо наші товари туди, спроваджуємо сюди товари тамошні. За наші товари платить швайцарський купець коронами, за швайцарські наші купець франками. Очевидно, як наш купець мусить в тій цілі купувати гроші швайцарські, так швайцарський купець мусить купувати наші гроші. Відповідно до скількості ввозу й вивозу укладаєть ся таким чином і нормальна вартість обосторонніх грошей. Але прийшла війна, і ми раптом не можемо багато давних товарів вивозити в Швайцарію, потребуючи їх самі, а з другого боку мусимо більше, ніж передше бувало, спроваджувати всяких товарів із Швайцарії. Рівновага між нами і сею країною захитала ся. Наш купець, хочаби платити за швайцарські товари, потребує багато і щораз більше швайцарських франків, а за те швайцарський купець, не маючи довозу з Австро-Угорщини, не потребує на оплату його наших корон, не купує їх за франки і не присилає своїх франків, як ціну за куплені корони сюди. Наслідок сього такий, що за нашими коронами на неутральнім ринку ніхто не питає, вони нікому не потрібні, і — як непотрібний товар — траять свою давню ціну, а за швайцарськими грішми в нас дуже попитують, їх у нас мало, вони нам потрібні на оплату наших зобов'язань перед Швайцарією і — як конечний і рідкий товар — вони в нас дорогі.

Дійшло поволи до того, що ми за рік, котра коштує в Швайцарії 1 франка, себто в звичайних часах нашу нецілу корону, мусимо платити півтора корони! Одна з тайн тої дорожнечі, під якою стогнемо і яка росте.

Дальший занепад нашої й німецької валюти (якого образ представили ми висше тільки в дуже загальнім, упрощенім виді), грозив-би економічною катастрофою осе-

редним державам. Їх гроші тратились — що-раз дальше свою вартість, вони не могли-би платити своїх зобов'язань перед невральною заграницею, а їх людність зниділа-би під тягарем непомірної дорожнечі, — якби швидко не наступили енергічні протиміри, які бодай в части спинили-би небезпеку.

Такі протиміри вже розпочали ся — розпорядок міністерства скарбу, яким зобов'язуєть ся наших експортерів складати всі заграничні гроші, добуті за вивезеним товар, до австро-угорського банку, — дальших протимірів можемо в найблизших часах сподівати ся.

Обовязкова військова служба в Англії.

Палата громад прийняла в першім читаню законопроект про обовязкову військову службу.

ЛЬОНДОН, 6. січня (Ткб.). Палата громад прийняла в першім читаню законопроект про обовязкову військову службу 403 голосами проти 105. Вислід голосованя привитано голосними оплесками, бо послы, які голосували проти законопроекту, були переважно ірландські націоналісти, а крім того число послів, які голосували проти законопроекту, було менше ніж сподівали ся.

Робітницька конференція проти обовязкової військової служби.

ЛЬОНДОН, 6. січня (Бюро Райтера). Засіданє робітницької конференції було дуже оживлене. Провідники виглоосили, що правда, уміромовані промови, однаке непримирими частіше їм переривали. Найбільший несупокій запанував коли Henderson забрав голос і сказав, що не буде поборювати предложеня про обовязкову військову службу. Конференція прийняла 1,710,000 голосами проти 954,000 внесене залізничників яке заявляє, що конференція не годить ся на закон про обовязкову військову службу. Се внесене прийнято мимо того, що три представники

Одна з причин великої війни.

Будучому историкови тяжко прийдесть ся з'орієнтувати ся в замотанім клубку причин європейської війни, котру нам довело ся пережити. Перед ним стоять-ме передовсім велика гора правительственных публікацій — усяких книг червоних, рожевих, помаранчевих, жовтих, фіолетових і т. д. Дальше стоять-мут перед ним ще більш гори книг найріжніших філософій історії сеї війни — релігійних, економічних, політичних і т. д. А між тою повиню теорій знайдесть ся також одна, котра нас особливо інтересує, як теорія того бідного і темного демосу, що взагалі не знає, о що кому в тій війні ходить, а знає тільки те, що він несе її найтяжший тягар. Але й він має свою теорію про причину великої війни, хоч не знає її цілий, ні чинників, котрі її ведуть.

Якаж се теорія? „За багато людей на світі настало і тому мусіла прийти війна“. В сих словах містить ся звичайно філософія історії сеї війни у „гарматного мяса“, у тих, що дають податки і рекрута, не знаючи, кому дають і нащо. І сю філософію обдумують уже учені тай поправляючи її в дечім, знаходять у ній багато правдивих зерен здорового погляду на справу, чи може тільки прояв інстинкту думки. Поправки вчених змінюють сю теорію часом до непізнаня. Але суть її, себто те, що причини війни слід шукати в помноженю населеня, таки остає. Ходить тільки о розклад того помноженя.

Ось одно з таких теоретичних оброблень сеї думки, що глибоко вкорінена в народних

масах. Д-р Вільгельм Геке (Неске) пише, що в часі довгих десятиліть мира витворили ся між європейськими державами ріжні противенства, котрі освітила війна, показуючи їх без усяких обслон. До тих противенств, що спричинили сю війну, належить також неоднаковий зріст населеня в ріжних державах Європи. Упадок числа уродин вийшов з Франції та в останній четвертині 19-го столітя захопив також області поза західною Європою. І так коли в пересічній статистиці 60-их рр. припадає у Франції річно 991.000 уродин, то в 20 літ опісля спадає се число до 909.000, з початком сего столітя спадає до 807.000, а в р. 1911 вже до 742.000! Ще гірше дієть ся пр. в Ірляндії, де з початком 70-их років число уродин виносило річно 140.000, а в останніх літах упало до 100.000. Подібно дієть ся і в інших краях західної і навіть середної та північної Європи. З всілякою скорістю паде число уродин у Великій Британії, Бельгії, Голяндії, Норвегії, Швеції, Данії, Еспанії, Німеччині, не паде ні не росте в Італії (32 на 1000), а росте в Боснії, Сербії, Болгарії й Росії. Найбільше паде у романського племені, менше у германського, а росте у славянського*). Австрію, як мішанину всіх тих племен, треба окремо згадати. В 40 останніх літах пересічний зріст населеня в Австрії вправді підскачочив значно, але в трьох останніх літах перед війною (1911—13) упав дуже сильно, а саме з 948.000 на 888.000. Сила плідности поодиноких народів Австрії представляєть ся ось як: на першім мі-

сци стоїть український нарід з числом 44 на 1.000, опісля йдуть Ромуни 42, Поляки 39, Сербо-Хорвати 36, Словинці 34, Італійці 33, Чехи 32, Німці 30. На жаль, в останнім десятиліттю український нарід знайшов ся вже між тими котрих число уродин починає падати (росте тільки у Сербо-Хорватів, Італійців та Ромунів).

Причин сього упадку числа уродин слід шукати в напливі населеня до міст, промислу й торговлі та в особистім побоюваню мужчин, чи потраплять удержати родину на житєвній стопі свого стану. Інакшими словами: викликує сей стан відвернене від хліборобського житя з його споконвічними звичаями й обичаями, з його моралю.

Але про число населеня не рішає тільки число уродин. Тут треба взяти під увагу і смертну статистику в ріжнім віці. З немовлят умирає в першім році житя в Німеччині 15 на 100, в Австрії 20, в Росії 27. Так само треба брати під увагу смертність в дальшій віці. Все те стоїть у тісній звязи з економічним і культурним рівнем держав і народів.

Пересічне обчислене надвишки числа уродин над числом смерти дає за рр. 1901—1910 такий вислід, що поодиноким державам прибуває річно:

Франції	46.000	душ або 1 і щось на 1000
Бельгії	69.000	„ „ 9 „ „
В. Британії	484.800	„ „ 11 „ „
Італії	369.000	„ „ 11 „ „
Австро-Угорщ.	560.000	„ „ 10-9 „ „
Німеччяні	866.300	„ „ 13 „ „
Росії	1,795.800	„ „ 15 „ „

Французи й Англіїці почувають ся загроженими не німецьким милітаризмом, бо й вони

*) Число уродин у обох перших племен упало нвше 30 на 1.000, число уродин у славянського доходять до 45 на 1.000.